

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שסג
ערש"ק פרשת בחוקותי ה'תשע"ב

זכירת האבות או זכירת מעשיהם

הטעם שעמל בתורה נקרא "חוקה"

פלוגתות ר"ש ור"י בגדר שביתה

הגשמיות כתוצאה מהרוחניות

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בחוקתי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שסג), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות ענייני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאיות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

לקראת שבת

כז

כ"ק אאזמו"ר – כוונתו כ"ק רבנו הזקן – הי' מדבר, בעת אמירת חסידות ובשעת "יחידות", בקול ניגון, והחסיד ר' שלמה מנחם כשהי' מספר איזה סיפור מכ"ק אאזמו"ר, או כשהי' חוזר איזה מאמר ששמע מכ"ק אאזמו"ר, הי' עומד מלוא קומתו וחוזר בקול ניגון כפי ששמע מכ"ק אאזמו"ר.

בגלל יתרון זה שבעולם הזה מרגישים באלקות - יורדת נשמה למטה

בין המאמרים אשר חזר, הי' מאמר שאמרו כ"ק אאזמו"ר בחורף תקמ"ג, באחד מלילי שבט, שהי' כ"ק אאזמו"ר אומר אז דברי חסידות לפני בעלי ה"חדרים" [תלמידיו המיוחדים של כ"ק אדמו"ר הזקן, שלמדו במסגרת מיוחדת שנקראו "חדרים"] גם בימי החול.

וזה לשונו:

"למה ירדה הנשמה למטה, לשם מה יורדת נשמה לעולם התחתון, הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, אלא דירידה זו צורך עלי', הנשמה כפי שהיא למעלה רואה אלקות, וכאן למטה היא מרגישה אלקות, ובגלל יתרון זה שבעולם הזה מרגישים אלקות – יורדת נשמה למטה".

וביאר הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש, להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מהורש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, באותה "יחידות", כי בעלות הנשמה למקור חוצבה אחרי היותה למטה, הנה הראי' שלה שרואה באלקות הוא באופן נעלה ונשגב עד למאד, לגבי הראי' שהיתה לה לנשמה באלקות קודם ירידתה.

הראיה הבאה אחרי ההרגשה היא ראיה אחרת לגמרי

וכ"ק אאמו"ר הרה"ק [מהורש"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ביאר הענין על דרך המבואר בזהר ידיעין מה דחמאן, או לא ידעין מה דחמאן, והסביר הענין על דרך משל:

ציור נאה ביותר כשהוא מצוייר בריבוי גוונים בתכלית היופי, הנה כל אשר יש לו כוח הראי' ורואה את הציור ההוא, הרי הוא מתפלא על יופי הדבר, ומתענג בו תענוג נפלא, אבל בשום אופן לא ידמה לתענוג הנפלא שיש לחכם בחכמת הציור, כי הראי' שלו היא באופן אחר, הוא רואה בציור מה שסתם אדם אינו רואה.

וטעם הדבר הוא, לפי שהראי' שלו היא ראי' שאחרי ההרגש, הראי' הבאה אחרי ההרגשה היא ראי' אחרת לגמרי.

והדוגמא מזה יובן בנשמה. הנשמה כפי שהיא למעלה לפני ירידתה למטה להתלבש בגוף, רואה אלקות במוחש. אמנם כל זה הוא מה שהנשמה רואה אלקות, אבל לא מה שהיא מרגישה אלקות, ועל זה באה ירידתה למטה שתרגיש אלקות, ואחרי כן בעלותה למעלה [אחרי ירידתה לעולם הזה] הנה הראי' שלה באלקות היא באופן נעלה באין ערוך.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קמט ואילך)

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
 הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
 והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
 וכל בני משפחתם שיחיו
 זאיאנץ
 ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

לשם מה יורדת נשמה לעולם התחתון

והדוגמא מזה יובן בנשמה. הנשמה כפי שהיא למעלה לפני ירידתה למטה להתלבש בגוף, רואה אלקות במוחש. אך כל זה הוא מה שהנשמה רואה אלקות, אבל לא מה שהיא מרגישה אלקות, ועל זה באה ירידתה למטה שתרגיש אלקות, ואחרי כן בעלותה למעלה [אחרי ירידתה לעולם הזה] הראיה שלה באלקות היא באופן נעלה באין ערוך.

בעולם הזה אפשר גם כן לראות אלקות ("זעהן געטליכקייט"), וכמבאר בארוכה בביאור ענין ומבשרי אחזה אלוקה, שהאדם מחיות נפשו וגופו יודע משיג ומרגיש את החיות אלקי אשר בעולם, והיינו דגם שהעולם הזה הוא גשמי וחומרי מכל מקום יש בו חיות אלקי.

והעולם הבא אם שהוא עולם רוחני נשמות, מלאכים, ואלקות בגלוי, דבעולם הזה האלקות הוא בהסתר, ובעולם-הבא הנה האלקות בגלוי, בעולם-הזה מרגישים אלקות ("פילט מען געטליכקייט") ובעוה"ב רואים אלקות ("זעהט מען געטליכקייט").

הי' עומד מלוא קומתו וחוזר בקול ניגון כפי ששמעם מרבנו הזקן

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [מהורש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע סיפר לי, את אשר שמע מהוד כ"ק אביו אאזמו"ר אדמו"ר מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע: בהיות בן שתים עשרה שנה ישב אז בפה – ליובאוויטש – הישיש החסיד ר' שלמה מנחם ז"ל מיאנוביץ', אשר בבחרותו למד בהורודוק, ושמע כמה מאמרים מהרב הקדוש רבי מנחם מענדל זצ"ל – בעל "פרי הארץ" – ואחרי כן למד בליאזנא.

הדרת פני החסיד ר' שלמה מנחם, קומתו ושערות זקנו וראשו הלבנות כשלג – הביעו חן.

צוות העריכה וההגהה:
 [ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין, הרב צבי הירש זלמנוב,
 הרב שלום חריתונוב, הרב אברהם מן, הרב ישראל ארי' ליב רבינוביץ', הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
 ת.ד. 2033
 1469 President St.
 #BSMT
 60840
 Brooklyn, NY 11213
 03-738-3734
 718-534-8673
 הפצה: 08-9262674
 www.likras.org • Likras@likras.org

תוכן העניינים

כה

לקראת שבת

מובן שבכל הנ"ל – אין כאן ח"ו להצדיק הענין וכו' וכו'. ואדרבה, צריך לקוות שבעתיד הכי קרוב יחזור לאיתנו, וישתדל בהמחונכים שלו באופן האמור אבל באופן דבחירה חפשית בזה ומתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה לבשו"ט ולרפוקו"ש.

(אגרות קודש חי"ח אגרת ו'תרצג)

ה. מקרא אני דורש.....

זכות האבות או מעשיהם

ביאור החילוק בין התורת כהנים ורש"י בסיבת הגאולה – זכירת האבות או זכירת מעשיהם של האבות, דאזלי לשיטתייהו בזה בביאור הפרשה

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לב עמ' 168 ואילך)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

"חוקה" בלימוד התורה

"אם בחוקותי תלכו" – "שתהיו עמלים בתורה". ביאור מה שענין העמל בתורה נכתב בלשון "חוקה" דוקא; ביאור ענין ה"חוקים" בקיום המצוות ובלמוד התורה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 1012 ואילך)

יב. פנינים.....

דרוש ואגדה

יג. חידושי סוגיות.....

פלוגתות ר"ש ור"י בגדר שביתה

ביאר כמה מחלוקות שנחלקו בסברא אחת, אי שביתה היינו ביטול המציאות או ביטול תואר הדבר ותכונותיו / יפלפל בדברי הפנ"י בשבת גבי דין אינו מתכוין בכל התורה, וגבי דין מלאכה שאצל"ג / יחדש דמחלוקת ר"ש ור"י בפרשתנו גבי והשבת ח' רעה היא הפלוגתא דר"ה אי אמרי' דלעתיד חד חרוב או תרי חרוב, ובזה יתרץ היטב כמה קושיות גדולות בדברי התו"כ ובסוגיא דר"ה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 186 ואילך)

כג. תורת חיים.....

מכתבי קודש אודות הענין שאצל איש ישראל עניניו הגשמיים הם תוצאה מהנהגתו ודרגתו בעבודת השם יתברך

כו. דרכי החסידות.....

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ מליובאוויטש נ"ע אודות מעלת הנשמה אחרי שירדת למטה, לגבי דרגתה לפני שירדה לגוף

על ידי שכאילו מפסידים לפי שעה (ע"י שישמע להוראת הרופאים) ירוויח פי כמה
לאחרי זה

במענה למכתבו מ . . בו כותב אודות מצב בריאותו, ובהעיקר – בהנוגע להצרידות, ואשר
שאל דעת רופאים ולא מצאו כל סיבה מיוחדת, אלא שפקדו עליו מנוחה עכ"פ מנוחה במיעוט –
דבור, ומבאר ומפרט הקישוים המיוחדים בעבודתו ומשרתו [הוראה לתלמידים] אשר בהנהגה
כזו.

והנה בכגון דא יש לומר, בסגנון חז"ל "יצא הפסדו בשכרו", אשר על ידי שכאילו מפסידים לפי
שעה (ע"י שישמע להוראה האמורה), ירוויח וישתכר פי כמה לאחרי זה.

ובטח לא יודרש ממנו מנוחה מדבור, כי אם מיעוט בזה. כן כדאי לשאול הרופא שהתייעץ עמו,
על אופן הדבור באופן שיהי' מן השפה ולחוץ (במובן הגשמי – אבל לא ח"ו במובן הרחני והפנימי)
– שזה איזה עשיריות בשנים מנסים ללמוד כן כמה מהנואמים, ובכלל אלו שענינם בדבור רב לפי
ערך, ואפילו הבריאים שביניהם.

וכללות הענין הוא – כפשוטו של הביטוי הנ"ל, שאף שהדבור הוא בקול רם ובחיות אינו נוגע
כ"א במוצאות הכי חיצוניות וכמו השפה והלשון וכו'. ובודאי שגם בנדון דיד' – יביא זה תועלת
גדולה. וי"ל שגם לאחר שיבריא ויחזור לאיתנו.

**יש לבאר ענין הצרידות אצלו שזהו הוראה שמטרת כל מחנך שיהי' המחונך שלו
בבחי' חי נושא את עצמו**

במ"ש שבא בטענה, למה זה וכו' – הנה אף שמובן הצער שלו והקישוים לכאורה וכו' – הנה
כל טענות בכגון דא (לכאורה) אין מביאים תועלת, כ"א אדרבה, שהרי מביאים להתרגזות ובמילא
לעצבות ונפילת רוח וכו', שע"ז מהירות הרפואה מתמעטת וכו'.

ובאם רוצים למצוא דוקא פירוש וביאור להענין, הרי י"ל (אף כי כמובן, רק בדרך אפשר) שזהו
הוראה באצבע על התכלית שבחינוך, אף שלא הכל מדייקים בזה, אשר מטרת כל מחנך, הראשונה
והעיקרית, שיהי' המחונך שלו בבחי' חי נושא א"ע גם בענין שהוא מחנך אותו, ולהשיג מטרה זו
בהקדם (אף כי כמובן בחינוך יסודי).

וביחוד בהנוגע אליו, הרי זה פשוט עוד יותר: שישתדל שהמחונכים שלו יתפללו בהתלהבות
וידברו בעניני יהדות בהתלהבות וכו' לאחרי המצאם זמן קצר תחת השפעתו, ובאופן שיהיו טופח
ע"מ להטפית, ולהשפיע על המחונכים – ות שנכנסו להמוסד לאחריהם – והוא יהי' רק בבחי' עומד
על גביהם משגיח ומנהל כללי, וק"ל.

זכות האבות או מעשיהם

ביאור החילוק בין התורת כהנים ורש"י בסיבת הגאולה – זכירת האבות או זכירת מעשיהם של
האבות, דאזלי לשיטתייהו בזה בביאור הפרשה.

א. בפרשתנו, בסיום התוכחה (כו, מב): "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את
בריתי אברהם אזכור". ופירש רש"י: "כדאי הוא יעקב הקטן לכך. ואם אינו כדאי – הרי יצחק עמו.
ואם אינו כדאי – הרי אברהם עמו שהוא כדאי".

ועל דרך זה איתא בתורת כהנים: "אם אין מעשה אברהם כדאי – מעשה יצחק, ואם אין מעשה
יצחק כדאי – מעשה יעקב".

וכד דייקת הרי יש הבדל עיקרי בין התורת כהנים לרש"י:

בתורת כהנים הלשון "אם אין מעשה אברהם כדאי – מעשה יצחק . . מעשה יעקב" – היינו,
שצריכים כאן לזכות מעשיהם של האבות; ואילו רש"י כתב "כדאי הוא יעקב . . יצחק . . אברהם"
– היינו, שמדובר כאן על זכות וחביבות האבות עצמם.

[וראה במדור זה אשתקד, שלפי הבדל כללי זה יתבאר עוד כמה פרטים בדברי התורת כהנים
ורש"י, עיין שם בארוכה].

וצריך הסברה ביסוד ההבדל, למה באמת התורת כהנים מדגיש את "מעשה" האבות ואילו רש"י
מדגיש את זכות האבות עצמם.

ב. ויש לומר, שהתורה כהנים ורש"י אזלי לשיטתייהו בכללות פירוש הכתובים כאן:

דהנה, פסוק זה ("וזכרתי את בריתי") בא בהמשך לפסוקים שלפני כן (מ-מא), ושם נאמר: "והתודו את עונם ואת עון אבותם, במעלם אשר מעלו בי, ואף אשר הלכו עמי בקרי. אף אני אלך עמם בקרי, והבאתי אותם בארץ אויביהם, או אז יכנע לבכם הערל, ואז ירצו את עונם", ואחר כך ממשיך הכתוב: "וזכרתי את בריתי" וגו'.

ובתורה כהנים פירשו פסוקים אלו שבני ישראל יעשו תשובה:

על "והתודו את עונם ואת עון אבותם" פירשו – "לצד התשובה הם הדברים, שמיד שהם מתוודים על עוונותיהם, מיד אני חוזר ומרחם עליהם".

על "והבאתי אותם בארץ אויביהם" פירשו – "זו מדה טובה לישראל, שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו לבין אומות העולם נעשה כמעשיהם, אני איני מניחם אלא אני מעמיד נביאי עליהם ומחזירין אותם למוטב תחת כנפיי".

ועל "או אז יכנע לבכם הערל" פירשו – "לצד התשובה הם הדברים, שמיד שהם מכניעים לבם לתשובה, מיד אני חוזר ומרחם עליהם, שנאמר: או אז יכנע לבכם הערל ואז ירצו את עונם".

אמנם רש"י בפירושו לא הביא את דברי התורה כהנים ש"לצד התשובה הם הדברים";

לאידך גיסא, בפירושו על "ואז ירצו את עונם" מוסיף רש"י "יכפרו על עונם ביסוריהם" (שהוספה זו ליתא בתורה כהנים). ומזה שלא הזכיר רש"י ענין התשובה, ואדרבה, פירש שהכפרה באה על ידי יסורים – מובן שלדעתו עדיין לא עשו תשובה ולכן יש צורך ביסורים לכפר.

ונמצא, איפוא, שיש הבדל עיקרי בין התורה כהנים ורש"י בהטעם שתבוא הגאולה (שמדובר על' בכתוב):

להתורה כהנים תבוא בגלל זכויותיהם של ישראל, דכיון שעשו תשובה על עוונותיהם ונרצה להם עונם, לכן ראויים הם וזכו לגאולה;

מה שאין כן לרש"י, אין הכפרה בגלל תשובתם וזכויותיהם של ישראל, אלא הקב"ה מביא עליהם יסורים ועל ידי זה מתכפר עונם.

ג. ולפי זה יש לומר, שכשם שחלוקים בסיבת ריצוי העוונות המביא לגאולה (אם הוא בגלל התשובה או בגלל היסורים), כך חלוקים גם במהותה של זכירת ברית אבות ופעולתה בנוגע להגאולה.

דהנה, בעצם זה שיש צורך בזכירת ברית אבות כדי שבני ישראל ישובו לארצם, אף שלכאורה כבר נרצה עונם לפני זה, מובן – כי "הוידוי יועיל להקל מעליהם הגזירות הרעות, אבל להשיבם לכנם (לארץ ישראל) צריך זכות אבות" (כדברי אור החיים הק' כאן).

גשמיות ורוחניות יחדיו יהלכו

כותב שאירע שריפה ל"ע, ואינו יודע מה גרם לזה, ולפלא, שהרי כותב "לא הנחתי תפילין"

במענה למכתבו מ... בו כותב על מה שאירע לפני כחדש ימים, שריפה ל"ע ול"ע, ובחסדי השם יתברך עבר הכל בשלום ואינו יודע מה גרם וכו'.

ולפלא, שהרי במכתבו כתובה גם הסיבה, באיזה שורות לפני זה, וזה לשונו במכתבו, "ולא הנחתי תפילין כבר הרבה שנים בגלל וכו'".

והרי על מצות תפילין אמרו חז"ל, שהוקשה כל התורה כולה לתפילין, והכוונה בהם, כלשון [מרן] השולחן ערוך, כדי שזכיר נסים ונפלאות שעשה עמנו וכו', ואשר לו (להשי"ת) הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים.

זאת אומרת שתפילין מזכירים נס, ומזכירים אשר הקדוש ברוך הוא, המושל גם בעולם זה בהנוגע לעניני פרנסה, בריאות וכו' כל אותן הענינים עליהם מבקש ברכה במכתבו האמור.

ולכן תקותי אשר תיכף בקבלת המכתב, יתחיל להניח תפילין בכל יום חול, וכן להתפלל בכל יום ויום, וביום שאין באפשרות לו ללכת לבית הכנסת להתפלל, יתפלל בביתו, ובימות החול לפני הנחת התפילין יפריש פרוטות אחדות לצדקה, ויהי רצון שיבשר טוב בכל האמור.

בעת רצון אזכירו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, להכתוב לעיל והאמור במכ' וכן את כל ב"ב שי'.

ובזה יש ליישב עוד קושיא עצומה בדברי התו"כ הנ"ל, דבראיות שהביא לדעת ר"ש הזכיר גם רא"י מן הכתוב "מזמור שיר ליום השבת", ולכאורה צ"ע בזה איך הכתוב ד"מזמור שיר ליום השבת" משמש לרא"י שהשבתת מזיקין

השבת קאי אלעת"ל*. ולכן הוזקק ר"נ להסברא "מה ראו כו", שמכיון שס"ל כר"י "מעבירים מן העולם" – גם אם נאמר שב' הנהגות יהיו באותו אלף שנה** מכיון ש"מעבירים כו" הוא חידוש שלא הי' בשבת בראשית כפנים – "מה ראו חכמים לחלק".

* ועפ"ז מובן בפשטות, שאין סתירה מהא דר"י שבמס' ר"ה לר"י שבתו"כ שם (נוסף על מה ש"ל, שבמס' ר"ה – ר"י משום דר"ע קאמר לה, ולי' לא ס"ל כן).
[ועפ"ז, הא דר"י משום דר"ע אינו חושש להקשוטא "מה ראו חכמים לחלק" הוא גם לפי היסוד (ראה בשו"ג שלאח"ז) של סברת אביי. (ולהעיר מלשון פרש"י שם שהובא לעיל בפנים דנקיט רק צד אחד, ר"נ לית לי' דרב קטינא", ואינו כותב שר"י ור"נ קמיפלגי בדרב קטינא ואביי)].

ולהעיר מב' הגירסאות שבמשנה סוף מס' תמיד: "שבת מנוחה", או "שבת ומנוחה" (בוא"ו): באם נאמר, שהתנא דמתני' ס"ל כר"ש – בלא וא"ו, ובאם נאמר שס"ל כר"י – בוא"ו. וק"ל.

** ומה שאמרו "וקמיפלגי בדרב קטינא כו" – הכוונה הוא ליסוד הסברא דרב קטינא ואביי. וראה בהערות 16; 21.

דלעתיד היינו שרק לא יזיקו מבלי שיעברו מן העולם, ובמה גדול כוחו של כתוב זה יותר מן הכתוב "והשבת"י". הלא כשם שבכתוב "והשבת"י" הי' ביד ר"י לפרש דהיינו השבתה מן העולם לגמרי, הוא הדין שיפרש בכתוב דמזמור שיר, ומאי אולמי' האי קרא מהאי קרא.

ולדברינו יתורץ הדבר היטב, דכיון שמן הכתוב "מזמור שיר ליום השבת" מוכח (באם נפרש דקאי אלעתיד לבא) כדעת רב קטינא שיתקיים חד חרוב, ושוב הלא כבר נזכר דהפלוגתא בין אביי ורב קטינא תלוי' בפלוגתת ר"ש ור"י, ומעתה נמצא במילא דמן הכתוב "מזמור שיר ליום השבת" (דמיני' מוכח כדעת רב קטינא דחד חרוב ולא תרי), מוכח נמי דעת ר"ש דמשביתן שלא יזיקו²¹.

21 ואף שגם לדעת ר"י אפשר לומר "חד חרוב" (כבהערה שלפנ"ז), מסתבר (להתנא שבתו"כ), שבאם יהיו ב' הנהגות, יהיו בב' אלפים. וע"ד כל השית אלפי שני דהוי עלמא – ואדרבה: השינויים דשית אלפי שני כולם בגדר הנהגת העולם ובכ"ז כאו"א ביום (של הקב"ה) בפני עצמו, על אחת כמה וכמה השינוי דמשביתן מן העולם שצ"ל ביום בפ"ע (שהרי זה ש"לא יזיקו" – מנהגו של עולם הי', בשבת בראשית).

אבל במהותה של זכירה זו ופעולתה חלוקים התורת כהנים ורש"י:

לפי התורת כהנים שריצוי העוונות המביא את הגאולה בא על ידי תשובתם של ישראל, היינו שישראל מצד עצמם ראויים הם לגאולה, יש לומר, שהצורך בזכירת ברית אבות הוא, כי התשובה (רק) מבטלת את הרע (העוון), אבל כדי שיהיו ראויים לגאולה, זקוקים גם לזכויות חיוביות.

[וע"ד שמצינו בגאולת מצרים, שכיון ש"לא הי' בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו . . נתן להם שתי מצוות, דם פסח ודם מילה" (מכילתא ופרש"י בא יב, 1)].

וזהו ענין זכירת ברית אבות, שעל ידי ומצד כריתת ברית זו, הרי זכות המעשים טובים של האבות עומד לבני ישראל עד סוף כל הדורות [שהרי זהו תוכן הכריתת ברית בין הקב"ה והאבות, שאין זו ברית (רק) עבורם, אלא להיותם האבות של בני ישראל, הרי הברית עם האבות היא ממילא כריתת ברית עם כל בני ישראל, זרעם אחריהם, עד סוף כל הדורות], והרי זה נחשב כאילו יש להם מעשים טובים וראויים הם לגאולה.

מה שאין כן לרש"י, שריצוי העוון המביא את הגאולה בא על ידי זה שהקב"ה מביא עליהם יסורים המכפרים על עוונותיהם, יש לומר, שכשם שריצוי העוון אינו תלוי במעשה ישראל, כך גם זכות הגאולה אינה תלוי' (כל כך) במעלה שבמעשה, אלא היא (גם כן) תוצאה ממעשה הקב"ה עם האבות, שכיון שהקב"ה כרת ברית עם האבות שיגאל את בניהם, לכן אין נפקא מינה (כל כך) אם הם ראויים לגאולה אלא סוף סוף גואל אותם מעבדות לחירות [אלא שכל זמן שעוונם לא נרצה, הרי זה בסתירה להכריתת ברית ואי אפשר שיגאלו, אבל לאחר שנרצה עוונם על ידי יסורים, הנה אז נגאלים על ידי זכירת ברית אבות].

לכן לא נוגע כאן זכות מעשה האבות, אלא הכריתת ברית שעשה הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בתור אבות, דכיון שכרת ברית עם האבות, הרי אין נפקא מינה מצב הבנים, והקב"ה מקיים הבטחתו בכל מצב שהוא.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

שתהיו עמלים בתורה

אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמורו

יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמורו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה (כו.ג. רש"י)

הקשו המפרשים (גור ארי, דברי דוד, משכיל לדוד, ועוד): מניין ההכרח בפשטות הכתובים לפירוש זה, שהכוונה ב"בחוקותי תלכו" היא ללימוד התורה מתוך עמל דוקא, ולא לכללות ענין לימוד התורה.

ויש לבאר בפשטות, דכיון שלימוד התורה הוא מצוה ככל תרי"ג מצוות התורה, הרי לימוד התורה כלול בהמשך הכתוב "ואת מצוותי תשמורו", ומכאן ההכרח לומר שמדובר באופן מיוחד בלימוד התורה שאינו כלול במצוות תלמוד תורה מצ"ע.

וע"כ צ"ל שמדובר בהוספה באיכות הלימוד – "שתהיו עמלים בתורה".

(ועיין בלקו"ש ח"ז עמ' 313 ואילך)

בין 'פונה' ל'אפנה'

ופניתי עליכם והפריתי אתכם
אפנה מכל עסקי לשלם שכרם
(כו.ט. רש"י)

להלן בפרשת הקללות (כו. יז) כתוב "ונתתי פני בכם ונגפתם לפני אויביכם גו" ופירש"י "פונה אני מכל עסקי להרע לכם".

ויש לדייק, דבברכות כתב רש"י "אפנה מכל עסקי" לשון עתיד, ובקללות "פונה" לשון הווה. וכן באחרי (יז, י) כתיב "ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם", ובקדושים (כ.ג) כתיב "ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי גו", ובשניהם כתב רש"י "פונה אני מכל עסקי" לשון הווה. ויש לעיין בטעם השינוי.

ויש לומר בזה, דהנה לשון עתיד מתפרש על דבר הנמשך ו"הווה תמיד" (ראה רש"י בשלח טו, א ד"ה אז ישיר), משא"כ לשון הווה מתפרש רק על אותו הרגע בו מתקיים הדבר.

ועפ"ז יובן החילוק בלשונות רש"י בין הברכות לקללות:

דהנה ידוע מאמר רו"ל (סוטה יא, א) "מרובה מדה טובה ממדת פורענות", ולכן בנוגע לקללות נקט רש"י בכל המקומות את הלשון "פונה" לשון הווה, דהיינו, שהפני כדי להרע לבני ישראל היא רק לרגע אחד בלבד. משא"כ בברכות נקט "אפנה" לשון עתיד, דהיינו שפניית הקב"ה להיטיב ולשלם לבני ישראל הוא דבר "ההווה תמיד".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 326)

לקראת שבת

כא

כבר הי' הדבר לעולמים אף בשבת בראשית¹⁸. משא"כ השביתה ד"מעבירים מן העולם" היא דבר חדש לגמרי שיתחדש רק לעתיד. ובזה מתבארים היטב דברי הש"ס "וקמיפלגי בדרב קטינא", כי לדעת רב קטינא שיהי' רק חד חרוב, הרי נמצא ש"ליום השבת" היינו "משביתן שלא זיקו", ושוב אי אפשר להקשות "מה ראו חכמים לחלק כו" (ששיר ששת ימים הוא על שם שעבר ושיר השבת הוא על שם להבא), כי הא ד"משביתן שלא זיקו" שיתקיים לעתיד – כבר הי' לעולמים בעבר, בשבת בראשית. משא"כ אביי דסבר דתרי חרוב, הרי נמצא דנקיט כדעת ר"י ד"מעבירים מן העולם", ושוב ממילא עולה הקושיא "מה ראו חכמים לחלק"¹⁹, כי ענין "מעבירים מן העולם" הוא דבר חדש לגמרי השייך רק אל הזמן ד"להבא" ואין לו שום שייכות לענין ד"על שם ש"עבר"²⁰.

18 ועיין בלקו"ש ח"ז ע' 194 הערה 29 שנתבאר בעומק איך שמ"מ יש מעלה ב"משביתן שלא זיקו" שיהי' "ביום שכולו שבת" על השביתה שב"שבת בראשית" – לאחרי חטא עץ הדעת [שלכן ס"ל לר"י משום ר"ע "ליום שכולו שבת" ולא "על שם ששבת"].

19 אבל אין להוכיח מזה שר"י משום ר"ע ותנא דמתני' דסוף תמיד ס"ל כר"ש במכילתא, כי י"ל שס"ל כר"י "מעבירים מן העולם" (ועיין בהערה הבאה), אלא שאינו חושש להקושיא "מה ראו חכמים לחלק" (כבשוה"ג הא' בהערה הבאה).

20 ע"פ מ"ש בפנים, יתורץ מה שהוזקק ר"נ להסברא "מה ראו חכמים לחלק" – דלכאורה קשה: למ"ד תרי חרוב מוכרח לומר לכאורה ש"ליום השבת" ("ליום" לשון יחיד) לא קאי אלעתיד (וכדאייתא בסנהדרין שם: "תניא כוותי' דרב קטינא . . ואומר מזמור שיר ליום השבת"). וא"כ, למה הוזקק ר"נ לסברא הנ"ל "מה ראו כו". ולפמש"כ בפנים הדבר מתורץ, כי גם לדעת ר"י שבת"כ אפשר שב' הענינים ("וגר זאב גו" ו"מעבירים מן העולם") יהיו באותו אלף שנה. ולפ"ז, אפ"ל גם לדעת ר"י ש"מזמור שיר ליום

בסברא (ואדרבה – כן מסתבר¹⁵) שיתקיים "תרי חרוב", דבאלף הראשון יהא נחרב הצורה, היינו שישאר הקיום אבל יבטל טבע ההיזק, ובאלף השני יתקיים "מעבירים מן העולם"¹⁶.

ושוב יתורץ כפתור ופרח איך שהקושיא "מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו" היא רק אי נקטינן דתרי חרוב. כי הנה ידוע מש"כ בספרים (עיין בזה ברמב"ן עה"ת בפרשתנו עה"פ והשבתי חי' רעה גו'. וראה גם מש"כ הרמב"ן בדרשת תורת ה' תמימה (ירושלים תשכ"ג) ע' קנד-ה¹⁷), דקודם החטא לא היו החיות מזיקות כלל ועיקר, ומעתה ימצא דאף בשבת בראשית עדיין לא הזיקו, כי אף שהחטא הי' ביום השישי, אבל הדברים שגרם החטא בפועל בעולם לא נגרמו עד מוצאי שבת, כדאייתא במדרש (ב"ד פי"א, ב. פי"ב, ו) "אע"פ שנתקללו המאורות ערב שבת אבל לא לקו עד מוצאי שבת". הרי שהשביתה לעתיד ביום שכולו שבת שיהיו קיימים ולא זיקו, אינה ענין חדש שיתחדש לראשונה לעתיד לבוא, כי

15 אך מ"מ אין הדבר מוכרח, כי עדיין אפשר שב' הענינים יהיו באותו האלף. ועיין בהערה הבאה, ובהערות 20–21.

16 ולהעיר מהידוע (שו"ת הרשב"א ח"א סי' ט'. כלי יקר ר"פ שמיני. ובארוכה – ד"ה ויהי ביום השמיני תש"ד. ובכ"מ) שמספר "שבעה" הוא בכלל בחי' סדר ומידה – שבעת ימי ההיקף, ומספר שמונה – למעלה מן המדה והסדר הרגיל.

ועפ"ז יומתק מה שב' ענינים אלו, "משביתן של זיקו" ו"מעבירים מן העולם", יהיו בשני אלפים שונים – כי "משביתן שלא זיקו" הוא בכלל הנהגת העולם (שהרי כן הי' גם בתחילת הבריאה), ולכן, יהי' זה באלף השביעי – סדר הרגיל ע"פ קו המידה. משא"כ "מעבירים מן העולם", שהוא למעלה מסדר הנהגת העולם – יהי' באלף השמיני.

17 ועיין לקו"ש חכ"ז ע' 194 ובשוה"ג שם.

"חוקה" בלימוד התורה

"אם בחוקתי תלכו" – "שתהיו עמלים בתורה". ביאור מה שענין העמל בתורה נכתב בלשון "חוקה" דוקא; ביאור ענין ה"חוקים" בקיום המצוות ובלמוד התורה

א. בריש פרשתנו: "אם בחוקתי תלכו וגו'". ואיתא בפרש"י: "יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר 'זאת מצוותי תשמרו' הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה". והיינו, דדברי הפסוק "אם בחוקתי תלכו" לא קאי על המצוות, כפי שמשמע בפשטות, אלא על לימוד התורה.

והנה, ידוע (ראה רמב"ן עה"ת ואתחנן ו, כ) דהשם "חוקים" קאי על סוג המצוות שאין האדם מבין טעמן (וכמו מצות פרה אדומה), וכדברי רז"ל: "חוקה חקתי גזירה גזרתי", ו"אין לך רשות להרהר אחריו" (במדב"ר ופרש"י ר"פ חוקת); ושאר המצוות, המובנות בשכל, מתחלקות לשני סוגים אחרים: "משפטים", הן מצוות כאלו שהשכל הי' מכריחם גם לולא ניתנה תורה [ח"ו], וכדברי רז"ל (עירובין ק, ב): "אילו לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וגזל מנמלה". ו"עדות" הם המצוות שלולא ציווי התורה לא היו מוכרחות בשכל, אבל לאחר שהתורה ציוות עליהם הרי השכל מסכים עליהם (וכמו המצוות שהם זכר ליציאת מצרים).

והנה, לפי זה צריך ביאור, מדוע נקט הכתוב בלשון "אם בחוקתי תלכו". שתהיו עמלים בתורה", דקאי רק על הסוג בתורה שאינו מובן ומושג – והלוא לימוד התורה צריך להיות (לא רק בחלק התורה שאינו מובן ומושג, אלא) גם, ובעיקר, בחלקים בתורה השייכים להבנת והשגת האדם?

על שם יום אחד שכולו שבת דהא תרי נינהו" (ל' רש"י) ובכתוב נאמר "ליום השבת" לשון יחיד, ולהכי פירש דהיינו "על שם ששבת", אבל ר' יהודה משום ר"ע אית לי' דרב קטינא דלעת"ל יהי' "חד חרוב" ושפיר מצינו לפרש ד"מזמור שיר ליום השבת" היינו ליום שכולו שבת.

ולכאורה תמיהה מילתא ביותר, דהא כבר אמר ר' נחמי' להדיא טעם סברתו לחלוק על (ר"י משום) ר"ע ולפרש "על שם ששבת" ולא "ליום שכולו שבת", שהוא משום שלר"י משום) ר"ע אין מובן "מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו", ומעתה מהו שאמר הש"ס טעם אחר שאינו יכול לפרש "ליום שכולו שבת", לפי דלית לי' דרב קטינא ואית לי' דאביי. ולכשנדקדק הקושיא כאן רבה יותר, כי מדברי ר"נ גופא "מה ראו חכמים לחלק" נמצא מובן לכאורה דאפי' אי אית לן דרב קטינא דרק "חד חרוב" לעתיד, עדיין עלינו לומר "על שם ששבת". ושוב מהו שאמר הש"ס "וקמיפלגי בדרב קטינא כו", היינו שהטעם דר"נ הוא לפי שסבר כאביי, היינו שאילו הי' ס"ל כרב קטינא הי' מודה לדעת ר"י משום ר"ע והי' מפרש "ליום שכולו שבת".

ועל כרחין עלינו לומר דבהא דאמר הש"ס "וקמיפלגי בדרב קטינא" אין הכוונה לומר טעם חדש מפני מה חלקו ר"נ ור"ע, אלא רק לבאר גוף הסברות דר"ע ור"נ שזכרו בברייתא עצמה. היינו דהטעם שרק לר"נ הכריחה הקושיא "מה ראו חכמים לחלק כו" לומר שמזמור שיר ליום השבת לאו היינו ליום שכולו שבת, ואילו לר"ע לא הי' בדבר קושיא – הוא לפי שר"ע סבר דחד חרוב ור"נ סבר דתרי חרוב.

ובביאור הדבר י"ל בהקדים הידוע (עיינ בזה ברמב"ן ובבחי על התורה – בראשית ב, ג. ועוד), דבכל אלף שנה מ"שית אלפי שני דהוה עלמא" הנהגת העולם היא באופן אחר. ואף שבש"ס (סנהדרין צז, סע"א) חילקו שית אלפי שני תלת סוגי – ב' אלפים תוהו, ב' אלפים תורה וב' אלפים ימות המשיח, הרי זהו בכללות הדבר, אבל בפרטיות הנהגה בכל אלף שנה (היינו גם בכל אחד מב' אלפים הנ"ל גופא, תוהו, תורה וימות המשיח¹³) יש שינוי מאלף שנה האחרים. ומעתה נמצא מובן דגם בנוגע לתרי חרוב (שיהיו לדעת אביי), הנהגה אף שב' האלפים נק' "חרוב", לא הרי האלף השביעי כהרי האלף השמיני.

ומעתה יש לומר, דרב קטינא ואביי נחלקו בפלוגתא דר"י ור"ש הנ"ל שבתו"כ. דלדעת ר"ש ד"זהשבת ח' רעה מן הארץ" היינו "משבתן שלא יזיקו", והיא השביתה היחידה שתהי' לעתיד (שלעולם¹⁴ ישארו במציאות החיות הרעות ולא יזיקו), שוב מסתברא לומר דרק "חד חרוב". אמנם לדעת ר"י שהיינו מוכרחים מן הכתובים לומר שיהיו שני תקופות (כי כנ"ל, לר"י שני הדברים מפורשים בכתוב), תקופה אחת שבה יתקיים "וגר זאב עם כבש" (היינו שיהיו החיות בעולם ולא יזיקו), ותקופה אחרת שבה "מעבירים מן העולם", שוב יש מקום

13 עיין ברמב"ן הנ"ל.

14 ואין לומר שגם ר"ש ס"ל שאח"כ "מעבירים מן העולם", רק שסובר שפירוש "זהשבת ח' רעה" הוא "משבתן שלא יזיקו" (ומדבר בפסוק זה בהזמן שלפני "מעבירים כו") לפי דאזיל לשיטתי' בפירוש "שביתה" (כנ"ל בפנים) – שהרי אדרבה: לדעת ר"ש העלי' ו"שבחתו של מקום" הוא "בזמן שיש מזיקין ואין מזיקים" (כמפורש בתו"כ שם).

והביאור בזה [ראה אוה"ח כאן]:

כוונת הכתוב "אם בחוקתי תלכו... שתהיו עמלים בתורה" – היא לענין העמל והיגיעה בתורה, "שתהיו עמלים בתורה" [הן בכמות: להתייגע בהוספה בזמן הלימוד, והן באיכות: להתייגע ולהעמיק בהבנת הענין], וענין היגיעה בתורה נקרא בשם "חוקה", כדלהלן.

ב. ויש להוסיף בזה, ע"פ המבואר בכ"מ (ראה לקו"ת ריש פרשתנו) ד"חוקה" הוי מלשון חקיקה:

דהנה, ישנו חילוק בין אותיות הכתיבה לאותיות החקיקה: בכתיבת אותיות על גבי הקלף, למרות שהאותיות מאוחדות עם הקלף – סוף-סוף האותיות הוו דבר נוסף על הקלף, ולכן אפשר למחוק את האותיות מעל-גבי הקלף, והקלף ישאר שלם לאחרי כן; אבל אותיות החקיקה הוי דבר אחד ממש עם הדבר הנחקק, ועד שאי-אפשר להסיר את האותיות, והדבר יישאר כמו שהי'.

[ולהעיר, דדוגמת שני ענינים אלו מצינו בתורה עצמה: ספר תורה נכתב באופן שהאותיות של דיו הם על-גבי הקלף; ואילו לוחות הברית ניתנו באופן שהאותיות היו חקוקים על הלוחות משני עבריהן].

והנה, לפי"ז הי' צריך להיות לכאורה, שהמצוות המושגות בשכל האדם הם הצריכים להיקרא "חוקה" מלשון חקיקה – כי היות והאדם משיג בשכלו את התוכן של מצוות אלו, ומרגיש צורך לקיים אותם, הרי הם מאוחדות וקשורות עם מציאותו, כבאותיות החקיקה. משא"כ המצוות שאינן מובנות בשכל, הרי האדם מקיים אותם למרות שהוא אינו משיג את תוכנן, ונמצא המצוות מהוות דבר נוסף על המציאות שלו, כבאותיות הכתיבה;

אלא הביאור בזה הוא, דמהותו האמיתית של כל יהודי הוא הביטול שלו אל רצון השי"ת. וא"כ, אדרבה, דוקא המצוות דחוקים, אותם הוא מקיים מצד הביטול שלו להשי"ת – הרי הם דוקא מאוחדות עם מציאותו האמיתית, בדוגמת אותיות החקיקה. משא"כ המצוות שיהודי מקיים מצד השגת השכל, אשר הבנת השכל איננה דבר קבוע באדם, אלא היא עלולה להשתנות (בדוגמת אותיות הכתיבה העלולים להימחק) – א"כ, הוי זה כדבר נוסף על המהות האמיתית (הביטול) שלו.

וזהו מה שהמצוות שאינן מובנות ומושגות בשכל נקראות בשם "חוקה", מלשון חקיקה.

ג. עפ"ז יש לבאר את ענין החקיקה בתורה ("אם בחוקתי תלכו"):

ובהקדם, דענין העמל והיגיעה בתורה יתכן בב' אופנים: (א) יגיעה והוספה התלוי' לפי החשק והתענוג שבטבע האדם – דאמנם הוא מוסיף ומתייגע בלימודו, אבל עדיין הדבר תלוי במידת הרגילות והחשק שלו;

(ב) בעומק יותר, יגיעה שהיא למעלה ממה שמסוגל מצד טבעו – דהוא מוסיף ומתייגע בלימודו יותר מכפי הרגילות והחשק שלו.

של צפעוני כו"י¹¹.

ולתירוץ הסתירה מן הפסוק המפורש

ד"וגר זאב עם כבש גו", היינו שיהיו קיימות חיות רעות לעתיד (ורק שלא יזיקו), על כרחין יפרש ר"י דב' הכתובים איירי בב' זמנים שונים. תקופה אחת עתידה לבוא, ואז יתקיים "וגר זאב עם כבש גו", ולאח"ז תבוא תקופה גדולה הימנה שאז תתבטל מציאות החיות הרעות לגמרי, "מעבירם מן העולם".

ולהבין זה יש להקדים ממה דגרסינן גבי השיר שהיו הלויים אומרים במקדש בכל יום מימות השבוע, דבמתני' סוף תמיד תנן: "ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. בשני היו אומרים גדול ה' ומהולל מאד וכו' בשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא ליום שכולו שבת ומנוחה¹² לחיי העולמים". ובגמ' ר"ה (לא, א) קא מייתי מבריייתא דנחלקו תנאים בזה, "ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא... בשביעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת. אמר ר' נחמי' מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו (שכל ששת ימים נאמרינן הפרקים הללו על שם שעבר ושל שבת על שם להבא. רש"י), אלא כו' בשביעי ע"ש ששבת (והיינו גם על שם שעבר, דר"ג פירש ד"מזמור שיר ליום השבת" לאו היינו ליום שכולו שבת דלעתיד, אלא ע"ש ששבת בראשית)", ומפרש בגמ' "וקמיפלגי בדרב קטינא, דאמר רב קטינא שית אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב... אביי אמר תרי חרוב". פירוש, "ר' נחמי' לית לי' דרב קטינא אלא דאביי, הלכך ליכא למימר

ולהמבואר לעיל י"ל דכיון שלדעת ר"י פירוש התיבה "שביתה" שבתורה הוא ביטול עצם מציאות הדבר, נמצא לאידך שבפסוק "והשבתי חי' רעה מן הארץ" נאמר בפירוש שלעתיד לבוא תתבטל המציאות דחיות רעות, ושוב אי אפשר לו בשום פנים לסבור ד"משביתן שלא יזיקו" (אע"ג שנאמר להדיא "וגר זאב עם כבש גו", כי לדידי' שני הפסוקים מפורשים הם), ולכן שפיר סבר ד"מעבירם מן העולם".

(11) ואין לתרץ כמו שתיירץ ב"דרך הקודש" לתו"כ כאן, דר"י ס"ל שהכתובים שבישעי' שם נאמרו בדרך משל על אומות העולם (כדעת הרמב"ם הל' מלכים רפ"ב) – שהרי הכתוב והשבתי חי' רעה (לדעת ר"י) הוא "ביטול דבר ממנהגו של עולם" יותר מ"וגר זאב עם כבש", ולדעת הרמב"ם ס"ל שבימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם והכתובים שבישעי' שם משל הם, הרי גם הכתוב והשבתי חי' רעה על כרחך צ"ל שמשל הוא (ובמכלל שכן מהכתוב וגר זאב עם כבש), וכמ"ש בנו"כ להרמב"ם שם. וממ"ש בתו"כ כאן (גם לדעת ר"י) ש"והשבתי חי' רעה" היא כפשוטו**, הרי במכלל שכן שס"ל שגם הכתובים שבישעי' שם הם כפשוטו.

(* ברמב"ן כאן: "שלא יבואו חיות רעות בארצכם, כי בהיות השבע וברכות הטובה ובהיות הערים מלאות אדם לא תבואנה חיות בישוב". ולפ"ז, "והשבתי חי' רעה" אינו ביטול מנהגו של עולם.

(ועפ"ז יובן גם מ"ש הרמב"ם שם "וזה שנאמר בישעי' וגר זאב עם כבש כו" – דלכאורה, למה לא הקשה ממה שנאמר בתורה "והשבתי חי' רעה" – כי פסוק זה אפשר לפרשו כהרמב"ן, ואין צורך לדחוק שנאמר בדרך משל). אבל מפשטות לשון התו"כ "מעבירם מן העולם" (וכן בדעת ר"ש "למשבית מויקין מן העולם") – ובפרט שמשנה מל' הכתוב "הארץ" – משמע שהחיות הרעות יושבתו מכל העולם, וא"כ היז' "ביטול מנהגו של עולם". (** וי"ל, שהמקור לדעת הראב"ד שם ש"והשבתי חי' רעה מן הארץ" הוא כפשוטו [ראה דב"ז שם: "ואין זו השגה, כמו ששאר הכתובים משל גם זה משל"], הוא מדרשת התו"כ כאן.

ועיין עוד בכ"ז – לקו"ש חכ"ז ע' 193 ואילך.

(12) אבל להרע"ב, תויו"ט ועוד הגירסא: מנוחה (בלא וא"ו). וראה להלן שוה"ג הא' להערה 20.

הוא לפי דילפינון משבת (כמבואר לעיל ס"ב), וא"כ מוכרח הדבר דס"ל לשמואל שאף ביטול ה"צורה" ותואר הדבר שפיר מקרי "תשבות", ושוב הי' לו לסבור דגם משאצל"ג (בשבת) פטור.

אלא שמעתה לכאורה נוכל להקשות קושיא רבה על דברינו, שהרי כל הסברא לתלות ב' הדינים היא רק סברת המקשן, אבל מסקנת הש"ס שם היא ד"בדבר שאינו מתכוון סבר לה כר"ש, במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר"י, וזה קשה על סברתנו שב' הפלוגתות דר"י ור"ש תלויין הן בדבר אחד – בפירוש גדר "תשבות".

איברא דזה יש לתרץ בב' דרכים. חדא, יש לומר דאכן כל ביאורנו למעלה בסברא נחמדה שב' הדינים הם מצד הפלוגתא בפירוש "תשבות", היינו לדרך סברת המקשן שבש"ס. ובאמת למסקנת הש"ס סברא זו בגדרי "תשבות" נוכל לומר רק לענין משאצל"ג, אבל הפטור דדבר שאינו מתכוין הוא לא מטעם "תשבות" אלא מקרא אחר, וכתירוץ השני שבפני יהושע שבת שם¹⁰. אי נמי לפי שאינו שייך חיוב למי שאינו מתכוין ולא בעינן ע"ז קרא כלל (ודלא כדברינו לעיל בזה).

ותו יש לומר, דבאמת עדיין איתנה סברתנו בענין "תשבות" לגבי ב' הדינים, גם למסקנת הש"ס. מיהו אליבא דמסקנת הש"ס ס"ל לשמואל דאכן "תשבות" הוא ביטול הצורה והתואר בלבד, ומ"מ איהו סבר דבמלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שמ"מ יש בה איזה

כוונה (אף שהיא כוונה למלאכה אחרת ולא לזו האסורה), עדיין יש כאן צורת מלאכה ולא נתקיים "תשבות", ולהכי סבר לדינא כר"י דחייב (אבל לאו מטעמי, כי טעם ר"י עצמו הוא לפי שסובר שביטול הצורה כלל אינה מועלת וצ"ל ביטול החומר לקיום "תשבות", ואילו שמואל סבר בזה כר"ש דדי בביטול הצורה, מיהו ס"ל דכאן אין אפי' ביטול גמור של הצורה).

ד

יתרץ עפ"ז מחלוקת ר"ש ור"י בפרשתנו גבי והשבתי חי' רעה, ויבאר בדרך נפלא סוגיית הגמ' בר"ה גבי אלף השביעי

ולפי דרכינו בביאור הפלוגתא בין ר"י לר"ש בהגדרת שביתה בדיני התורה, יש לתרץ גם קושיא רבה על דברי התו"כ בפרשתנו שנוכרו לעיל. דאמרי' דלר"י הקב"ה מעבירן לחיות הרעות מן העולם לגמרי, ותימה גדולה היא כי להדיא אמר הכתוב (ישעי' יא, ו-ח) "וגר זאב עם כבש גו' ונער קטן נוהג בס' גו' ושעשע יונק על חור פתן גו'", ומפורש כאן שגם לעתיד יהיו החיות המזיקות קיימות בעולם – זאב, דוב, ארי' ונחש; ורק נאמר ש"לא ירעו ולא ישחיתו" (שם, ט). ואיך יש בדעת ר"י לומר כלל דמעבירן מן העולם. ובאמת בתו"כ כבר איתא שם להדיא ראי' זו לדעת ר"ש, וז"ל: "וכן הוא אומר (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת – למשבית מזיקין מן העולם, משביתן שלא יזיקו. וכן הוא אומר וגר זאב עם כבש . . ונער קטן נוהג בס' . . ושעשע יונק על חור פתן . . מלמד שתנוק מישראל עתיד להושיט את ידו לתוך גלגל עינו

[דוגמא לדבר:

על הא דכתיב: "ושבתם וכו' בין עובד אלוקים ללא עבדו", איתא בגמרא (חגיגה ט, א) דהחילוק בזה הוא ד"אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד"; ומבואר בזה בתניא קדישא (פט"ו), דבימיהם היתה הרגילות ללמוד ולחזור על כל דבר משך מאה פעמים, ותו לא. וא"כ, מי ששונה פרקו מאה ואחד – אזי למרות שמדובר בהוספה של פעם אחת בלבד, מ"מ, מכיון שזהו הוספה על הרגילות, הרי זה נחשב להתאמצות ויגיעה יתירה].

וזהו השייכות בין "חוקה" מלשון חקיקה – לענין העמל והיגיעה שבתורה ("שתהיו עמלים בתורה"):

כאשר לימוד התורה הוא כדבר נוסף על מציאותו של היהודי (בדוגמת אותיות הכתיבה) – אזי העמל והיגיעה שבלימוד התורה תלוי לפי מידת הרגילות והחשק שלו; אבל כאשר לימוד התורה הוא באופן שהתורה מתאחדת עם האדם הלומד כדבר אחד, ועד שהתורה נעשית חיותו של האדם (בדוגמת אותיות החקיקה) – א"כ, היגיעה בתורה היא עוד יותר מכפי מידת הרגילות והחשק שלו.

פנינים

דרוש ואגדה

כל המצוות – חוקים

אם בחוקתי תלכו
אם בקימי תהכון
(כו, ג. ובתרגום אונקלוס)

ידוע שבמצוות יש ג' סוגים, משפטים עדות וחוקים.

חוקים הם המצוות שהם גזירות מלך, ואין טעם שכלי לקיומם, ועשייתם היא רק מצד קבלת עול מלכות שמים.

ולפי"ז יש לבאר בדרך הרמז הא דכינה כאן הכתוב את כל המצוות (דב"ק"מי" נכללים כל המצוות), בשם "חוקתי", שבכך מלמדנו, שגם המצוות שנק' בשם "משפטים" ו"עדות" שהשכל מחייבן או מסכים לקיומם, וכמארו"ל (עירובין ק, ס"ב) "אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול כו", הנה גם מצוות אלו יש לקיימם רק מתוך קבלת עול, כמו חוקים, "חוקה חקקתי גזירה גזרתי" (במדבר רבה ר"פ חוקת).

וכמארו"ל הידוע "לא יאמר אדם אי אפשי כו' אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" (תורת כהנים קדושים כ, כו) – "גזר" דייקא, גזירה גזרתי.

(ע"פ תורת מנחם חכ"ה עמ' 292)

המר ימירנו והי' הוא

ואם המר ימירנו והי' הוא ותמורתו
יהי' קודש
(כו, ג)

איתא בסה"ק (סי' האריז"ל כוונת ר"ח, משנת חסידים סוף מס' טבת. ועוד) ש"המר ימירנו והי' הוא" ר"ת של שם הוי"ה ב"ה.

ויש לפרש זה ע"ד הרמז:

כאשר יהודי משפיע על אחר הרחוק ח"ו מדרך התורה והמצווה ומקרבו להשי"ת ה"ז גם בשם "תמורה" יקרא. שהרי הוא ממיר את האדם מחול לקדושה.

וזהו "המר ימירנו" שלפעמים מצווה התורה ליהודי להפסיק מלימודו בתורה ומעיסוקו בעבודת הקודש, ולחפש את אלו הרחוקים מדבר ה' ולקרבם לעבודתו ית'.

עלול האדם לחשוש, שהציאה ממקום הקדושה תשפיע עליו בשלילה ח"ו, וירד מדרגתו ומצבו הרוחני.

וזהו "המר ימירנו והי' הוא" שמבטיחה תורה שגם אחרי ה"המר ימירנו" יישאר בדרגתו הוא, "והי' הוא", וע"ד לשון רז"ל (ברכות ג, א. ועוד) "והי' – בהוותו יהא".

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 90)

לקראת שבת

יז

ובאמת עד"ז תירץ כבר הפנ"י בשבת שם, שהשייכות בין ב' הדינים היא משום דתרווייהו ילפינן (לדעת המקשן בשבת) מ"מלאכת מחשבת" (וע"ז מוסיף שם הפנ"י, כפי שהבאנו כבר לעיל מדבריו, דמה שס"ל לר"ש דדשא"מ מותר גם בכל איסורי התורה (אף שלא נאמר בהם "מלאכת מחשבת") הוא "משום דיליף לה בק"ו משבת דחמירא").

אמנם תירוץ זה אינו מספיק, דהא כיון שהפסוק דמשאצ"ל הוא רק בשבת ולא בשאר איסורי (ודוקא באינו מתכוין אמרי' דמותר גם בכל התורה, כנ"ל ס"ב בארוכה), הרי מוכח לכאורה דהא דדבר שאינו מתכוין מותר בשאר איסורי הוא לא משום דיליף לה משבת (שא"כ הו"ל למילף משאצ"ל ג נמי, כמו שהקשינו לעיל ס"ב), אלא ודאי הוא מקרא אחרינא ולא מ"מלאכת מחשבת". וא"כ שוב הדרא קושיית התוס' דהיאך מקשה הש"ס בזבחים (דלא מיירי במלאכת שבת, אלא באיסור "לא תכבה") אהא דסבר שמואל דדבר שאינו מתכוין מותר ב"לא תכבה" ממה דס"ל בשבת דמשאצ"ל ג פטור, וקשה אמאי סבר המקשן דהא בהא תליא.

ועל כרחין צריך לתרץ כדברינו שהוא משום דתרווייהו סברא אחת להן במה דהוי לר"ש קיום חיוב "תשבות", כנ"ל. כי לדברינו אין להקשות במה דהתם מיירי לענין לא תכבה ולא לענין איסורי שבת, כי מ"מ הא לפי דרכנו למדנו שמה שדבר שאינו מתכוין מותר בכל התורה

מהאי סברא. ומה גם שב' הדברים (משאצ"ל ג ודשא"מ) ילפינן להו מ"מלאכת מחשבת" (כמו שהאריך הפנ"י גופי' שם), ושוב מאי שנא זה מזה. ולהכי נראה יותר לפענ"ד דליכא למילף בק"ו משבת, כי שאני שבת שהגדר דאיסור מלאכה בו הוא "תשבות" ויש סברא גדולה להנך תרי דינים, ושוב אין שום סברא ללמוד לשאר התורה, כמו שהקשינו לעיל בתחילת הסעיף. ולהכי על כרחין צריך לומר דאין זה מן הסברא, ורק שמ"מ "שבת בנין אב" (ולא ק"ו) לכל התורה" לענין דבר שאינו מתכוין דוקא, כנ"ל בארוכה.

ג

יתרץ קושיית התוס' בענין השייכות בין אינו מתכוין לאינה צריכה לגופא, ויפלפל בסברתנו לעיל ע"פ סוגיית הש"ס בשבת וזבחים

ומעתה יש לתרץ לפי דרכינו קושיית התוס' בשבת (מב, א ד"ה אפילו. זבחים שם), דקא מקשו אהא דתלה הש"ס (בדעת המקשן) לומר דשמואל דסבר כר"ש באינו מתכוין ודאי יסבור כמותו נמי באצ"ל ג, "היכי ס"ד דדבר שאינו מתכוין שוה לאינה צריכה לגופה, דמה ענין זה לזה", ואמאי הא בהא תליא.

ולדברינו מחוור הדבר, כי מאחר שפלוגתת ר"ש ור"י בהני תרי דיני (משאצ"ל ג ודשא"מ) הוא מטעם אחד, דאיפליגו במשמעות "תשבות" שאמרה תורה, כנ"ל סעיף א – הרי נמצא דודאי שייכים דינים אלו זה לזה, וסברא גדולה היא לומר דמאן דסבר כר"ש באינו מתכוין יסבור כמותו באצ"ל ג, מאחר שסברת ר"ש אחת היא משום דעתו ששביתת הצורה שמה שביתה.

9) ובדרכו השנית שם אכן נקט הפנ"י דהוא מקרא דאשכחן גבי שעטנז לפטור מי שאינו מתכוין. ועיין בזה עוד להלן בפנים.

פלוגתות ר"ש ור"י בגדר שביתה

יבאר כמה מחלוקות שנחלקו בסברא אחת, אי שביתה היינו ביטול המציאות או ביטול תואר הדבר ותכונותיו / יפלפל בדברי הפנ"י בשבת גבי דין אינו מתכוין בכל התורה, וגבי דין מלאכה שאצל"ג / יחדש דמחלוקת ר"ש ור"י בפרשתנו גבי והשבתי חי' רעה היא הפלוגתא דר"ה אי אמרי' דלעתיד חד חרוב או תרי חרוב, ובזה יתריך היטב כמה קושיות גדולות בדברי התו"כ ובסוגיא דר"ה

אינו בהנר גופא שצריך לפחם, כי אם בשביל דבר אחר (עיין בכל זה שבת ל, רע"א. לא, ב). ובזה נחלקו (שם עג, ב. ו"ש"ג), דלר"י חייב ולר"ש פטור. ועוד נחלקו, בנוגע לדבר שאינו מתכוון, היינו שהמלאכה נעשית בלא כוונה, כמו המוזג מים צוננים לתוך כלי מתכות רותח על מנת לחמם את המים, דאע"ג שע"ז הוא מחזק את חומר הכלי והוא "גמר מלאכת הצורפין", הרי אין כוונתו כלל למלאכה זו. ושוב נחלקו (שם מא, רע"ב. ו"ש"ג), דלר"י אסור הדבר ולר"ש מותר.

ויש לפרש כמין חומר, דר"י ור"ש אזלי כאן לשיטתייהו בש"ס. כי הנה גבי מצות תשביתו

"שביתה" ישנה רק בשבת, אבל אחר שלמדנו מסברא לפרש כן בכתוב דשבת, שוב ילפינן בבנין אב לכל התורה אף דליכא שם לסברא זו.

ואין להקשות אמאי ילפינן בבנין אב משבת רק לענין דבר שאינו מתכוין, ולא לענין מלאכה שאצל"ג (עיין בתוס' זבחים (צב, א ד"ה אבל) שכ' "דלא שייך טעמא דאין צריכה לגופה אלא גבי מלאכות דשבת") – כי בזה יש לתרץ דבדבר שאינו מתכוין כלל מסתברא לר"ש לומר שהפטור שהזכיר הכתוב גבי שבת הוא לא רק משום הסברא הנזכרת שגם העושה מלאכה בלא כוונה "שובת" הוא, אלא באמת זהו גם לפי שאין שייך חיוב על דבר שאינו מתכוין (ורק שאילו לא הי' נמצא בכל התורה פטור בדבר שאינו מתכוין א"א לנו לחדש מעצמנו סברא זו, מיהו אחר דידעינן דפטור בשבת, שוב מסתבר שכ"ה גם בכל האיסורים). משא"כ לענין מלאכה שאצל"ג, דכיון שמ"מ עשאה בכוונה, ורק שאינה צריכה לגופה, מסתברא יותר לר"ש לומר שהפטור נאמר רק גבי שבת, לפי שנאמר בו "תשבות", אבל לא בשאר איסורים.

ועיין עוד בפנ"י שבת (מב, רע"א) שכתב בדרכו הראשונה שם לפרש (בסברת המקשן בסוגיא דשבת שם), "דהא דסבר ר"ש בכל התורה דדבר שאינו מתכוין מותר, היינו משום דיליף לה מק"ז משבת דחמירא". רוצה לומר שאינו בנין אב אלא ק"ז שבסברא⁸. ובאמת אין דבריו מובנים, כי לפ"ז הו"ל למילף בק"ז משבת גם לענין משאצל"ג ומאי שנא האי סברא

(7) ועיין בזה עוד להלן ס"ג.

(8) ועיין בקובץ שיעורים ח"ב כג-ז שכתב נמי דדין זה בכל התורה סברא הוא. המו"ל.

שאר איסורי ג"כ, ולר"ש דבר שאינו מתכוון מותר גם בכל שאר איסורי תורה (עיין בזה בארוכה בתוס' ד"ה ה"מ יומא לד, ב. רא"ש שבת פ"ד ס"ט), ולכאו' הא מנין לנו, הרי אין סברא דומה גם בשאר התורה, ושמא רק בשבת סבר הכי משום סברא מיוחדת בגדר "תשבות".

אמנם זה אינו קושיא, כי באמת גם בלא דברינו לענין גדר "תשביתו" הי' אפשר להקשות במה שבכל התורה אמרינן כן, דהא דוקא בשבת אשכחנא לגדר דמלאכת מחשבת ולא בשאר מקומות, ושוב מנין לנו בכל איסורי התורה דבעי כוונה.

אכן, יעויין בחידושי הריטב"א ליומא (שם) שכתב על דברי התוס': מה שאומר רבינו ז"ל דבשאר איסורי תורה דבר שאין מתכוין אסור משום דלא כתיב בי' מלאכת מחשבת, לא משמע הכי מהא דאמרי' גבי מוכרי כסות דכלאים כרבנן דאוק' בפרק כל שעה בפלוגתא דר"ש ור"י דאיפלוגו בדבר שאינו מתכוין דשבת דאלמא דין שאר איסורי בדבר שאין מתכוין כדין שבת, וכן בפרק הנחנקין אמרי' גבי בן המקיז דם לאביו וחבל בו בשאין מתכוין דהוי פלוגתא דר"ש ורבנן, ואמרינן נמי המתעסק בחלבים ועריות חייב לפי שכבר נהנה טעמא דנהנה הא לאו הכי פטור לר"ש משום דהוי דבר שאינו מתכוין דומיא דשבת. . והיכי תלי לה סתמא בכל דוכתא בפלוגתא דר"ש ור"י דשבת ולא דחי דדילמא מודה ר"ש בשאר איסורין דאסור משום דלא כתיב בהא מלאכת מחשבת, אלא ודאי דשבת בנין אב לכל התורה כו".

ומאחר שטעם הפטור לר"ש הוא דילפינן בבנין אב משבת שוב י"ל שאכן הסברא מצד גדר

בערבי פסחים ס"ל לר"י במתני' רפ"ב דפסחים דאין ביעור חמץ אלא שריפה, ופליגא דרבנן דסברי "אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים". וכבר ביאר הגאון מרגצ'וב (צפע"נ עה"ת פרשתנו כו, ו. מפענח צפונות פ"א ס"ט, וש"נ) בעומק הדבר, דפלוגתא היא בגדר "תשביתו" שאמרה תורה, וע"פ מה דאיתא בתו"כ פרשתנו (שם): "והשבתי חי' רעה מן הארץ, ר' יהודה אומר מעבירם מן העולם, ר"ש אומר משביתן שלא זיקו". וז"ל הגאון הנ"ל: "הנה בתו"כ פרשת בחוקותי על קרא דוהשבתי חי' כו' (פרשתנו שם) מביא שם פלוגתא דר' יהודה ור"ש אם ההשבתה ר"ל כמות הדברים, וס"ל לר' יהודה ואזיל לשיטתו דאין ביעור חמץ אלא שריפה, ר"ל דצריך שלא תהא הכמות, וכמבואר בירוש' פ"ב דפסחים (סוף ה"א) השבתה שיהא בלא יראה כו', אבל ר"ש ס"ל דהשבתה הוי ג"כ ביטול איכות הדבר". עכ"ל.

פירוש, כידוע בכמה מקומות דכל חפצא כלול מ"חומר" ו"צורה", היינו החומר הגשמי של הדבר (הנק' בל' הגאון הנ"ל "כמות"), וצורת תואר הדבר ותכונותיו העושות את החומר להיות ראוי לשימוש (הנק' בלשונו "איכות").

ובחיות רעות, אם רק מפסיקין להזיק הרי נתבטלה מהם רק ה"צורה" והתכונה הרעה, אבל המציאות עודנה כאן כמקודם², וכדי

(1) והכי איתא בירושלמי שם: רבי אומר "תשביתו שאור מבתיכם" דבר שהוא בל יראה ובל ימצא, ואי זה זה בשריפה.

(2) ואפילו הי' הטבע הזה שבחי' להזיק מוטבע בחיות מתחילת הבריאה, עדיין הי' אפשר לומר שביטול טבע זה נקרא רק ביטול הצורה. ועל אחת כמה וכמה ע"פ המובא להלן ס"ד, שבששת ימי בראשית לא היו החיות מזיקות, וטבע ההזיק נוסף בהן רק לאחר

לסלק המציאות צ"ל השבתה מן העולם לגמרי. ומעתה נחלקו בנדו"ד, דלדעת רבי יהודה יש להשבית עצם המציאות החומרי של החמץ, וממילא צריך האדם לשורפו, כי אם יהי' "מפרר וזורה לרוח כו" בלבד, עדיין נשאר בעולם עצם חומר מציאות החמץ; משא"כ לדעת חכמים די בביטול והשבתת "תואר" החמץ, מה שיש בו תכונות העושות אותו ראוי לשימוש. היינו שהחיוב שצותה תורה הוא לבטל האפשרות שיוכל אדם לאכול או ליהנות מהחמץ, וזה נעשה גם כשהוא "מפרר וזורה לרוח כו"³.

ונמצא דיש כאן מחלוקת איך להגדיר ענין ה"השבתה" שבתורה, כי החיוב דביעור חמץ אף הוא לקיים "תשביתו שאור מבתיכם" (בא יב, טו), בדומה להא ד"והשבתי חי' רעה". ולר"י ע"י פירור החמץ וזרייתו ברוח או הטלתו לים עדיין לא נתקיימה כאן "השבתה", להיות שהשבתה היינו להעביר את חומר הדבר מן העולם ולבטל את מציאותו, כדפירש "והשבתי חי' רעה מן הארץ" שבפרשתנו. ולכן ס"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה, כי רק בשריפה מתבטלת מציאות החמץ מן העולם. ואע"ג דגם לאחר ששורפו

חטא עץ הדעת, שעפ"ז בודאי מובן שטבע הלזה אינו אלא "צורה" חיצונית, וא"א לומר שע"י ביטול טבע זה מתבטלת מציאות החי'.

ועיין עוד מה שיש להעמיק בזה – בלקו"ש ח"ז ע' 189 הערה 10.

(3) וראה בזה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 134 ואילך (הובאו הדברים בקובצנו הי"ל לש"פ וארא שנה זו), דנחלקו במהות איסור חמץ וגדר חלותו על החפצא.

ושם נתבאר בשם הגאון הנ"ל (בספרו צפע"נ קונט' השלמה ע' 65) שזהו גם ביאור פלוגתת ר"י ור"ש בענין חמץ שעבר עליו הפסח (פסחים כח, סע"א ואילך), כי לאחר שערב עליו הפסח נתבטל ממנו התואר, אבל נשאר עצם החמץ.

בעשי' זו ומחשבתו היא בשביל דבר אחר נמצא שלגבי מלאכה זו נעדרת מכאן ה"מחשבה". אמנם כשעושה מלאכה בלא כוונה או מלאכה שאצל"ג, דליכא "מחשבה" כנ"ל, מ"מ "חומר" המלאכה והעשי' הגשמית שוה הוא בין אם היתה מלאכת מחשבת ובין אם לא היתה מלאכת מחשבת, ורק "צורת" המלאכה ותכונותי' הדרושות מתבטלות בדליכא מחשבה.

ושוב, כיון שדין שבת אף הוא נזכר בכתוב בל' שביטה, "וביום השביעי תשבות" (משפטים כג, יב. תשא לד, כא), אף כאן נחלקו ר"ש ור"י לשיטתייהו. דר"י סבר דשביתה היינו ביטול המציאות לגמרי, וה"ה הכא דשביתה ממלאכה בשבת הוא סילוק גוף מציאות המלאכה, ולהכי אף העושה מלאכה שאצל"ג, ואפי' דבר שאינו מתכוון – לא קיים החיוב ד"תשבות", כיון שעצם המלאכה ישנה בעולם אף כאשר נעדרת הכוונה והמחשבה. משא"כ ר"ש סבר דגם ביטול הצורה שפיר מקרי שביתה, ולהכי ס"ל דגם מלאכה שאצל"ג ודבר שאינו מתכוון, כיון ש"צורת" מלאכת שבת אינה כאן (כי צורת ותכונת מלאכת שבת היא "מלאכת מחשבת" דוקא), שפיר נכלל הדבר בקיום "תשבות".

נותר ממנו האפר, הרי האפר חשיב למציאות חדשה ופנים חדשות⁴, והמציאות הקודמת שהיתה נסתלקה מכאן לגמרי.

אבל חכמים, ובכללם ר"ש, סברי דגם ביטול צורת הדבר ואיכותו שפיר חשיב השבתה, ובהשבתת תכונת ההיזק מן החיות הוי השבתה מעולה, והוא הדין גבי חמץ – במובן רחב יותר של "צורה" ו"איכות" – דע"י שמסלקין מן החמץ את האפשרות לאכול ממנו (והנאה בכלל), וכן מסלקין ממנו גדר "יראה לך" וכיו"ב⁵, שפיר אפשר לקרוא כאן שם השבתה, ולהכי ס"ל דגם המפרר וזורה לרוח או מטיל לים מקיים חיוב "תשביתו".

ומעתה י"ל הפלוגתות באיסורי שבת, דהנה "מלאכת מחשבת אסרה תורה" (ביצה יג, ב ושי"ט), היינו ד"צורת" המלאכה שנאסרה בשבת הוא דוקא מלאכה שיש עמה מחשבה. וכשאין "מחשבה" ליכא לצורת המלאכה, לא מיבעי בדבר שאינו מתכוון דליכא "מחשבה" כי אין כוונתו כלל לעשיית מלאכה זו, אלא אפילו במלאכה שאינה צריכה לגופה⁶, כיון שטעמו

(4) עיין בענין זה בתוד"ה אין (פסחים כט, סע"א), ובחידושי הרשב"א לקידושין (נו, ב). ועיין אגרת הקודש מרבינו הזקן סי' טו.

(5) ודו"ק היטב בלשון הירושלמי הנ"ל: "תשביתו כו' בל יראה" (אלא ששם הוא אליבא דר"י דבעי השבתת ה"יראה" לגמרי ע"י שריפה).

(6) ויעיין בחגיגה (י, א-ב), דמפרש דהא דהלכות שבת כהררין התלוין בשערה היינו לענין פטור דמלאכה שאי"צ לגופה, ומסיק: "מאי כהררין התלוין בשערה (דקאמר במתניתין, דמשמע שיש קצת רמז מן התורה ללמד זה ומהו הרמז. רש"י), מלאכת מחשבת אסרה תורה כו' (שהמחשבה חשבה בדעתו ונתכוון לה וזה נתכוון לה לבנין זה לפיכך פטור, וזהו רמז כו'. רש"י). ע"כ.

ב

יפלפל בהא דקיי"ל דאינו מתכוין מותר גם בשאר איסורי

ובאמת עדיין יל"ע בזה, כי לפי המבואר בדברינו הי' לר"ש לסבור דבריו דוקא בשבת, דהתם אשכחן שהאיסור נקרא בכתוב בשם "תשבות", וכל ההיתר על יסוד זה דהשבתת הצורה השבתה היא. וא"כ צ"ע טובא הא דמצינו שהובאה פלוגתת ר"י ור"ש באינו מתכוון לגבי